

7. PRZYRODA

Uwarunkowania prawne mające na celu ochronę środowiska przyrodniczego w Polsce zawiera *ustawa z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody* (Dz.U. z 2013 r. poz. 627 z późn. zm.), która określa cele, zasady i formy ochrony przyrody żywej i nieożywionej. W rozumieniu tej ustawy ochrona przyrody polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody, a cele realizowane są m.in. poprzez obejmowanie zasobów przyrody i jej składników formami ochrony przewidzianymi ustawą lub przepisami szczegółowymi.

Poddanie pod ochronę następuje przez tworzenie parków narodowych, uznawanie określonych obszarów za rezerваты przyrody, tworzenie parków krajobrazowych, wyznaczanie obszarów chronionego krajobrazu i obszarów Natura 2000, wprowadzanie ochrony gatunkowej roślin i zwierząt, ustanawianie pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych i zespołów przyrodniczo-krajobrazowych.

Obszar województwa dolnośląskiego o powierzchni blisko 20 tys. km² posiada wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe, czego potwierdzeniem jest liczba i powierzchnia objętych ochroną prawną obszarów i obiektów, obejmujących różnorodne elementy przyrodnicze. Na obszarze województwa dolnośląskiego występują wszystkie formy ochrony przyrody. Obszary chronione na terenie województwa dolnośląskiego zajmują ponad 28% jego powierzchni całkowitej.

Najliczniej reprezentowaną obszarową formą ochrony przyrody w województwie dolnośląskim są **Obszary Natura 2000**. Są to obszary, w granicach których chronione są określone typy siedlisk przyrodniczych i gatunków roślin i zwierząt, które uważa się za cenne i zagrożone wyginięciem w skali całej Europy. Działania w zakresie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej flory i fauny mają służyć zachowaniu lub odtworzeniu różnorodności biologicznej Europy, co jest jednym z priorytetów działalności Unii Europejskiej.

Sieć Natura 2000 tworzą dwa typy obszarów:

- **obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO)**, zwane potocznie obszarami ptasimi, wyznaczane na podstawie Dyrektywy Ptasiej,
- **specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO)**, zwane potocznie obszarami siedliskowymi, wyznaczane na podstawie Dyrektywy Siedliskowej.

Proces wyznaczania Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 na Dolnym Śląsku jest w chwili obecnej w zasadzie zakończony. Aktualnie na terenie województwa dolnośląskiego sieć Natura 2000 obejmuje:

- 11 obszarów specjalnej ochrony ptaków (OSO) o łącznej powierzchni 309 803,3 ha;
- 90 specjalnych obszarów ochrony siedlisk (SOO) o łącznej powierzchni 372 539,8 ha.

Niektóre obszary ptasie i siedliskowe częściowo pokrywają się terytorialnie lub mają takie same granice, co sprawia, że ogólna powierzchnia obszarów, uwzględniająca ich części wspólne wynosi 485 tys. ha, co stanowi około 24% powierzchni województwa.

Największym obszarem Natura 2000 na Dolnym Śląsku jest Obszar Specjalnej Ochrony ptaków Bory Dolnośląskie PLB020005. Obszar ten obejmuje powierzchnię 172 093,4 ha, z czego 72,9% znajduje się w granicach województwa dolnośląskiego.

Najmniejszym obszarem Natura 2000 jest Specjalny Obszar Ochrony siedlisk Kościół w Konradowie PLH020008 o powierzchni 0,3 ha, obejmujący kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego.

Najważniejszym narzędziem zarządzania obszarami Natura 2000 są **plany zadań ochronnych (PZO)** sporządzane przez sprawującego nadzór nad obszarem. W procedurze ustanawiania planu zadań ochronnych zapewniony jest udział osób i podmiotów prowadzących działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, a także możliwość wnoszenia uwag i wniosków ze strony ogółu społeczeństwa.

Regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia plan zadań ochronnych na okres 10 lat, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, kierując się koniecznością utrzymania i przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000. Plan zadań ochronnych może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony tych siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt.

Szczegółowy tryb sporządzania i zakres prac określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000.

Plany zadań ochronnych (PZO) pozwalają na:

- zebranie i przeanalizowanie dostępnej wiedzy o obszarze i jego przedmiotach ochrony,
- zidentyfikowanie istniejących i potencjalnych zagrożeń mających wpływ na stan zachowania przedmiotów ochrony,
- określenie działań ochronnych koniecznych do podjęcia w celu utrzymania bądź odtworzenia właściwego stanu ochrony chronionych siedlisk i gatunków ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za realizację tych działań,
- ustalenie monitoringu realizacji działań ochronnych, jak i stanu zachowania siedlisk przyrodniczych i gatunków będących przedmiotami ochrony,
- wskazanie zmian koniecznych do wprowadzenia w dokumentach planistycznych (m.in. studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania prze-

strzennego, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, etc.), w celu eliminacji lub ograniczenia zagrożeń dla utrzymania bądź odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt będących przedmiotami ochrony,

- ułatwienie wdrażania programów rolnośrodowiskowych oraz uregulowanie zagadnień związanych z zalesieniami na obszarach Natura 2000, jak również kontrolowanie stosowania tzw. zasady wzajemnej zgodności (*cross-compliance*), oznaczającej powiązanie wysokości uzyskiwanych przez rolników płatności bezpośrednich ze spełnianiem przez nich określonych wymogów, dotyczących utrzymania gruntów wchodzących w skład gospodarstwa w Dobrej Kulturze Rolnej.

W razie potrzeby organ sprawujący nadzór nad obszarem może sporządzić bardziej szczegółowy plan ochrony.

Dzięki środkom pozyskanym z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska we Wrocławiu w ubiegłych latach udało się sporządzić:

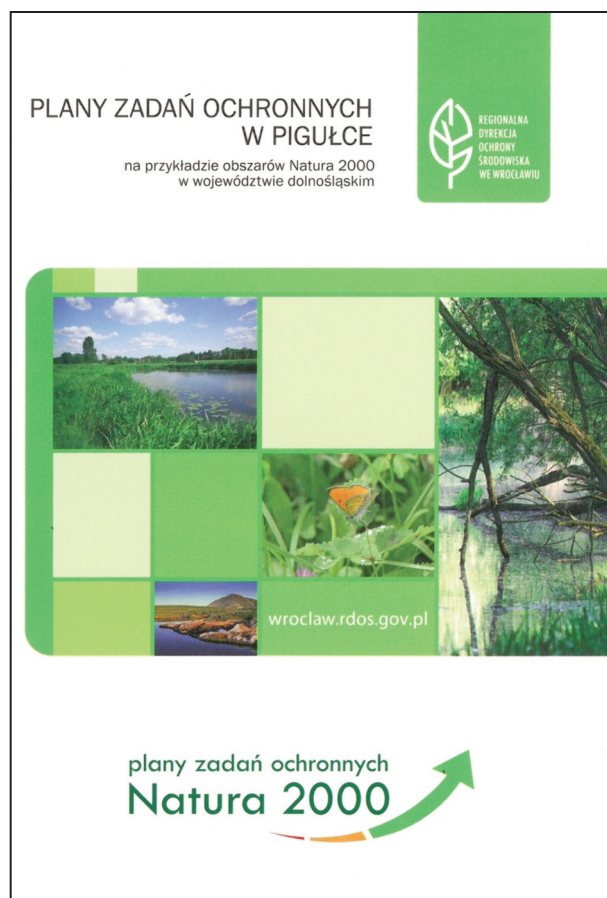
1. projekt planu ochrony dla Obszaru Specjalnej Ochrony ptaków Stawy Przemkowskie PLB020002, który został przesłany do Ministerstwa Środowiska w celu ustanowienia go w drodze rozporządzenia,
2. projekty planów zadań ochronnych dla obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty:
 - Kopalnie w Złotym Stoku, Kościół w Konradowie i Skałki Stoleckie – plany ustanowiono w 2013 r.,
 - Sztolnie w Leśnej – jest w trakcie ostatnich uzgodnień formalnych.

Ponadto Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu jako współbeneficjent projektu POIŚ.05.03.00-00-186/09 „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski” sporządziła projekty planów zadań ochronnych dla 47 obszarów Natura 2000. Realizacja projektu rozpoczęła się w IV kwartale 2009 r., a zakończy się w II kwartale 2015 r. Udział społeczeństwa w powstawaniu planów zadań ochronnych w ramach projektu opierał się na dwóch filarach. Jednym z nich była warsztatowa forma pracy w ramach tzw. Zespołów Lokalnej Współpracy (ZLW), w skład których wchodziły podmioty i instytucje związane z danym obszarem. Zespoły biorą udział w powstawaniu dokumentu planu zadań ochronnych. Drugim filarem projektu była platforma informacyjno-komunikacyjna (PIK) – aplikacja internetowa, która wspiera proces opracowywania PZO dla obszarów Natura 2000.

Dla 35 obszarów Natura 2000 objętych projektem plany zadań ochronnych zostały już ustanowione zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu, dla pozostałych 12 wykonane zostały dokumentacje i trwają prace formalno-administracyjne zmierzające do wydania zarządzeń.

W ramach projektu w 2014 r. RDOŚ we Wrocławiu wydał publikację pn. „*Plany zadań ochronnych w pigułce na przykładzie obszarów Natura 2000 w województwie dolnośląskim*”, w której zawarte są informacje na temat obszarów Natura 2000 objętych projektem oraz wynikach prac nad planami zadań ochronnych.

Rysunek 7.1. Okładka publikacji „Plany zadań ochronnych w pigułce na przykładzie obszarów Natura 2000 w województwie dolnośląskim” (źródło: RDOŚ we Wrocławiu)

Ponadto w 2012 r. RDOŚ we Wrocławiu wydał publikację pn. „*Obszary Natura 2000 na Dolnym Śląsku*”. Publikacja ta ma charakter edukacyjny i wydana została z myślą o pracownikach administracji i instytucji działających na terenie obszarów Natura 2000, mieszkańcach tych terenów, a także turystach odwiedzających Dolny Śląsk. Zawiera podstawowe informacje na temat wszystkich obszarów Natura 2000 zlokalizowanych na terenie województwa dolnośląskiego.